

Nika Kolenc

OŠ Prebold

nika1kolenc@gmail.com

NAVDIHUJOČA RADOVEDNOST

INSPIRNIG CURIOSITY

Povzetek

Začetne faze formalnega izobraževanja so lahko za učence stresne. Sprememba okolja lahko prinaša negotovost, ki na učence deluje zaviralno. Učitelj mora v razredu ustvariti spodbudno učno okolje, ki učence motivira, da se odprejo za delo. Za dosego cilja lahko uporablja metode gledališke pedagogike, ki pomagajo učencem, da se sprostijo, se aktivno vključijo v delo v razredu in s tem usvajajo novo znanje. Ob tem krepijo pozitivno samopodobo in se učijo, da je preizkušanje novih stvari dobro in varno. Ko je spodbudno učno okolje vzpostavljeno, učenec lahko razvija svoje potencialne, sprašuje, se zanima in kaže svojo radovednost. Gledališka dejavnost že sama po sebi vzbuja radovednost, zato lahko preko nje otroku učinkovito dodatno vzbujamo radovednost. Ob tem se učencu krepí ljubezen do učenja, ki počasi prerašča šolske okvire in je vseživljenjsko, kritično naravnana.

Ključne besede: spodbudno učno okolje, motivacija, radovednost, raziskovalnost, vseživljenjsko učenje

Abstract

Early stages of formal education can be stressful for children. Environment changes can put anxiety in them. Teacher must create a supportive teaching environment, which will motivate children and make them cooperative for school work. Methods of theatre pedagogics can help teacher to achieve those goals. When using the methods children will feel relaxed in classroom; they will be active in class and can learn more efficient. They learn to build positive self-awareness, learning with trying new things is positive and secure. When supportive learning environment is established, children can evolve their potentials, ask questions, make interest and can build their curiosity. The nature of theatre contains curiosity already. That makes using the methods of theatre pedagogics more efficient by evolving children's curiosity. Meanwhile children evolve, love to learn and how to bring it in everyday life, knowing that learning is a positive process that must never end. In time critical thinking is developing as well.

Key words: supportive learning environment, motivation, curiosity, exploring, lifelong learning

1. Tretji dan

Motivacija učenca ob vstopu v šolo je običajno zelo visoka. Prvošolci so navdušeni nad vsem novim; šolsko torbo, rumeno rutico, iskricami v očeh staršev in ponosnim pogledom babice. Ko začetno

navdušenje mine in se prav zares oglasi šolski zvonec, je ne malokateri šolar soočen z dejstvom velikih sprememb, ki lahko nanj delujejo zaviralno. Stopi v novo delovno okolje, dobi nove sodelavce, sošolce, ravnati se mora po ritmu, ki ga narekuje šolski sistem. Pred sabo ima učitelja, ki je delno soočen s podobnimi razmerami. Privaditi se mora novi skupinski dinamiki, spoznati učence, prepoznati njihovo nadarjenost ali odkriti področja, ki jih je potrebno okrepiti. Pot, po kateri bo realiziral načrtane cilje učnega načrta, je odprta. Naloga učitelja je, da poišče metode, ki ustrezajo njegovemu načinu podajanja znanja in učnim stilom učencev. Ker se učenci v prvi triadi šele učijo učiti in organizirati ter kognitivno zorijo različno, ima pred sabo zahtevno delo. Moderna družba od nas zahteva, da znamo pridobljeno znanje povezovati in uporabiti v praksi ter da se učimo vseživljenjsko. Če učenec ni deležen pozitivnih spodbud na začetku šolske poti, bo vse težje vzljubil učenje in težko premagoval hitre spremembe v postmodernejši družbi. Učitelj lahko z različnimi metodami spodbuja v učencu željo po radovednosti, ki mu bo pomagala, da bo na različnih področjih spoznaval in raziskoval svet s pozitivnim odnosom do učenja, pridobivanja znanja in sprejemanja novosti. Med njim in učenci pa mora vzpostaviti pozitivno delovno klimo in zaupanje, da bo lahko udeležil zahteve kurikulumu in omogočil učencem, da bodo najbolje razvili svoje potenciale. Metode gledališke pedagogike so izvrstno sredstvo, s katerim učitelj ustvarja pozitivno klimo v razredu, spoznava učence in njihove talente, učence aktivno vključi v delo v razredu, jim oblikuje pozitivno samopodobo in v učencih spodbuja radovednost, saj je uporaba metod gledališke pedagogike vedno večplastna.

2. Teoretično ozadje

O notranji, avtonomni ali internistični motivaciji govorimo, kadar je sama dejavnost oziroma ukvarjanje z njo tisto, ki osrečuje in zadovoljuje posameznika. Osnovo notranje motivacije predstavljata radovednost in interes (Marentič Požarnik, 2000). Takšna motivacija je navadno trajnejša in učencu predstavlja temelj, na katerem gradi in z njo premaguje tudi težje trenutke. Notranja motivacija se nenehno prepleta z zunanjo (Rotar Pance, 2006). Kadar se nek posameznik ukvarja z neko dejavnostjo zaradi posledic, ki ji sledijo, govorimo o zunanji, heteronomni ali ekstrinzični motivaciji (Marentič Požarnik, 2000). Zunanja motivacija lahko prevladuje v določenem delu, ko upade notranja in učitelj mora skrbeti, da takrat vključi elemente le-te. To so pohvala, graja, spodbuda kot pozitivni elementi, lahko vključi tudi negativne elemente kot je npr. kazen. Učitelj pa mora poznati učenca in oceniti, katero sredstvo bo pri njem delovalo storilnostno naravnano in dolgoročno pozitivno.

Tesno povezana z notranjo motivacijo je radovednost. Trstenjak (Rotar Pance, 2006) imenuje radovednost kot teoretični princip, korenino raziskovalnosti, njen prehod v delovanje pa označi kot raziskovalnost. Krajnc (1982) meni, da radovednost in želja po raziskovanju sprožita človekovo dejavnost tudi takrat, ko nima nobenega deficita. Otroško radovednost vzbuja vse, kar je nepoznano, kompleksno, dvoumno in negotovo (de la Motte-Haber, 1990) kot zapiše Rotar Pance (2006). V tej razlagi se po mojem mnenju zrcali narava gledališča in zato je uporaba gledališke pedagogike po mojih izkušnjah v razredu zelo uspešna. Poleg tega so elementi gledališča močno povezani z domišljijo otrok. Lutka je magična (Majaron, 2014), v skupino prinese vznemirjenje in izredno motivacijo za delo. Delo z lutko omogoča otroku veliko mero svobodnega mišljenja in nima norm za kreativnost (Korošec, 2006).

Z lutko otroku omogočamo, da razvija inovativnost, čustveno inteligenco, tolerantnost in sposobnost empatije. Za otroka lahko deluje razbremenjujoče, saj ga razbremeni strahu in skozi njo lažje naveže

stik z okoljem in drugimi ljudmi (Korošec, 2003). Menim, da je eno prvih orodij, ki se ga poslužujemo učitelji v prvi triadi in vzgojitelji v vrtcih za doseg različnih ciljev. V prvi vrsti pomaga ustvarjati pozitivno, sproščeno ozračje v skupini, pomaga otrokom, ki so tihi in zadržani, da se odprejo in začnejo sodelovati.

Lutka ne izpostavlja svojega animatorja, dovoljuje mu, da skozi njo izpostavi stališče, misel, pokaže svoje sposobnosti na vseh ravneh, lutka si upa primerjati, tekmovati, vzpostavlja dialoge in se vključuje v skupinsko delo (Majaron, 2014). Učenec tako preko lutke razvija svoj miselni svet, saj pred njo nima zavor. Z njo vzpostavi neobremenjen stik, z njo komunicira in ji postavlja vprašanja. Postane radoveden, zanima ga zgodba, o kateri mu pripoveduje lutka. Marentič Požarnik (2000) razlikuje dva vira radovednosti. Prvi izhaja iz novih, presenetljivih, nenavadnih dogodkov. Drugi je globlji, saj izvira iz soočenja s problemsko situacijo. Takšen razvoj lahko vodi do kritičnega mišljenja, saj je zanj potrebno spodbudno okolje, ki ne sodi. Učitelj lahko spodbuja kritično mišljenje tako, da na primer lutko postavlja v določene situacije, ki od učencev zahtevajo aktivno sodelovanje in reševanje problemov. Kritični mislec problem v procesu reševanja razgradi na niz korakov (Rupnik Vec, 2011):

1. Prepoznavanje problemov,
2. opredelitev narave problema,
3. miselna predstavitev problema,
4. določanje miselnih in fizičnih virov, potrebnih za rešitev,
5. oblikovanje strategij za reševanje problema,
6. obvladovanja rešitve,
7. ovrednotenje rešitve.

V ustvarjalnosti je pomembna moč porajanja idej, želja po delu na zamislih in pogum za drugačno razmišljanje (Korošec, 2006).

3. Zavesa se dvigne

Gledališka dejavnost vedno pušča odprt prostor glede na vsebino, ki jo z interpretacijo in sovplivanjem unikatno oblikujejo akterji dejavnosti. Zato je vsaka dejavnost kompleksna, lahko dvoumna in zaradi enkratnosti tudi negotova. To v učencu v trenutku vzbudi radovednost, ki je prva stopnja naknadnega raziskovanja in edukativnih dejavnosti. Pri učencih se ob uporabi metod gledališke pedagogike dvigne motivacija, saj zaradi narave kompleksnosti gledališča vsak najde svoje mesto – delo, pri ustvarjanju predstave hkrati izkazujejo radovednost, ki pozitivno vpliva na raziskovanje objekta predstave kot tudi oblikovanje predstave. Učitelj lahko uresničuje kopico ciljev od razvoja motorike, estetike, socialnih veščin, empatije, jezikovnih kompetenc, javnega nastopanja in tudi pridobivanja znanja vsebine predstave.

Prvi pogoj za uspešno delo v razredu je pozitivna razredna klima. Torej, da se učenci v razredu počutijo sprejete, varne in cenjene. Otrok, ki razvija lastno pozitivno samopodobo, bo lahko pred razredom izražal svoja prepričanja in negotovosti. Dovolil si bo spraševati o neznanem in bo svojo radovednost potešil in nadgradil v raziskovanje različnih področij. Kadar učitelj opazi učenca, ki je

zadržan, vase zaprt, tudi prestrašen, lahko poskusi premostiti negativno počutje otroka z vključevanjem dela z lutko. Lutka je tista, ki na otroka deluje sproščujoče, neobremenjeno. Z njeno pomočjo se učenec lahko počasi odpre, saj lutka ne sodi. Lutka tudi dela napake in se uči. Lahko je prav nerodna, takrat ji učenec lahko pomaga in zamenja vlogo, ki jo je navadno deležen. Ob tem krepi pozitivne občutke o sebi in svojih zmožnostih. Učitelj preko lutke lahko izvaja učni proces v različnih fazah. Spoznavanje nove snovi, ponavljanje ali utrjevanje.

Skozi celotno šolsko leto lutka lahko spremlja delo v razredu, učitelj pa je tisti, ki opazuje učence in z njeno pomočjo dosega različne cilje, od krepitve socialnih veščin do spodbujanja radovednosti in kritičnega mišljenja. Učenci imajo zelo radi, kadar »ga lutka lomi« ali se postavlja v nenavadne situacije. Pomagajo ji reševati nastalo dilemo in ob tem razmišljajo, kaj bi sami storili. Lutka jim s tem širi obzorja in jih pripelje do točke, kjer morajo ukrepati z usvojenim znanjem. Vprašanja lutke morajo biti odprta in raziskovalno naravnana. Zatem je vedno dobro, da jim pustimo lutko z rekviziti tudi v prosti igri. Takrat učenci razvijajo svojo ustvarjalnost in nadgrajujejo pri pouku pridobljene vsebine. Ob tem premislijo o naravi problema, iščejo rešitve, jih oblikujejo in ovrednotijo.

Gledališke metode zbuja tudi tehniško radovednost. Pri pripravi predstave se pojavi vrsta dilem, ki jih morajo učenci rešiti.

Konkreten primer iz prakse predstavlja uprizoritev predstave Živali pozimi. Pred predstavo so učenci že usvojili nekaj znanja o temi. Delno pa so temo spoznavali ob snovanju predstave. Ob spodbudi učiteljice so nadgradili idejo o izgubljenem ježu. Skupaj so zasnovali zgodnico. Pri tem so postavljali različna vprašanja in radovedno poslušali drug drugega, se dopolnjevali in iskali rešitve. Ob tem so se učili veščin poslušanja, spoštovanja različnih mnenj, kulture dialoga in pravila, da v razredu ni neumnih vprašanj in neumnih odgovorov. Ob tem je vladalo sproščeno vzdušje. Pomagala jim je lutka Ježil. Ta jih je nagovarjala, vodila in miselno izzivala. Tudi sami so rokovali z lutko. Vživljali so se v njeno vlogo in se jezikovno in empatično krepili. Plahi učenci so najprej radovedno opazovali, kasneje pa aktivno sodelovali tako z lutko kot v predstavi. Ko je bila vsebina določena, so morali pripraviti predstavo. Učenci so najprej določili, katere živali bodo sodelovale, nato so izdelali naglavna pokrivala. Ob tem so morali opazovati značilnosti živali, barve in jih ponazoriti. Pri tem so si pomagali s slikovnim gradivom. Med sabo so morali komunicirati, se dogovarjati in si deliti delo. Izdelali so tudi sceno. Raziskovati so morali pokrajino pozimi in ugotoviti, kaj je zanjo značilno in jo poustvariti. Uporabljali so računalnik in strokovno literaturo. Postavljali so vprašanja in iskali odgovore. Znanje so morali spremeniti v ideje in jih realizirati. Ob tem so rokovali s kartonom, barvami in raziskovali prekrivnost barv in drugo. Možnosti spodbujanja različnih vrst radovednosti so pri uporabi metod gledališke pedagogike zelo široke. Pri sami izvedbi predstave so raziskovali svoj lik, gibanje živali, značaj in svojo zmožnost interpretacije. Učenje na tak način je bilo zabavno potovanje, ki širi obzorja.

Zavesa se spusti

Pregovor pravi, da veljaš toliko kot znaš. Sama pa dodajam, veljaš toliko, kot si upaš in želiš znati. Radovednost nima mej in zavedanje, da lahko in z veseljem spoznavaš vedno dlje, je za človeka v vseh življenjskih obdobjih navdihujoča. Razvijanje pozitivnega odnosa do učenja mora biti pedagogom prioriteta. Ta odnos je treba gojiti od najzgodnejših dni. Sicer lahko izrazito negativne izkušnje ali lastna slaba samopodoba otroka odvrnejo od želje po učenju navkljub njegovim intelektualnim potencialom. Spoznavanje novega v luči gledališke pedagogike je za učence varno. Strah pred neznanim je v tem okviru pozitiven in v učencih spodbuja željo po nadaljnjem odkrivanju svojih

sposobnosti, talentov. Tako pridobivajo pozitivno samopodobo in zaupanje v sebe in soljudi. Hkrati si drznejše stopiti tudi na teren, ki je neznan in lahko vzbuja dvom. V času, kjer sodobni elektronski mediji vplivajo na naše življenje in ga v mnogočem usmerjajo in manipulirajo z informacijami, ki nam jih posredujejo, je uporaba kritičnega mišljenja nujna. Zato ni nikoli prekmalu, da z njim začnemo v najzgodnejšem formalnem izobraževanju.

LITERATURA

Korošec, H. (2003). lutka in gledališka igra kot oblika simbolne igre. *Sodobna pedagogika* 54 (2). 190–205.

Korošec, H. (2006) Kreativne dejavnosti z lutko kot proces, Borota B., Geršak H., Korošec H., Majaron E., *Otrok v svetu glasbe plesa in lutka* (str 103-138). Koper: Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta Koper.

Rotar Pance, B. (2006). Motivacija, ključ h glasbi. Nova Gorica: Educa, Melior.

Rupnik Vec, T. (2011). Izzivi poučevanja: spodbujanje razvoja kritičnega mišljenja. Ljubljana, Zavod RS za šolstvo.

Majaron, E. (2014). Gledališče pot k prepoznavanju talentov. Juraševič, M. Spodbudno učno okolje: ideje za delo z nadarjenimi v osnovni šoli. Str. 125–128. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Marentič Požarnik, B. (2000). Psihologija učenja in pouka. Državna založba Slovenije, Ljubljana.